

TELEGRAFIA

HISTORICKÝ VÝVOJ FIRMY

Pouhý jeden rok po vzniku Československa, dne 18. října 1919, byla z iniciativy tehdejšího Ministerstva pošt a telegrafů spolu s Živnostenskou bankou založena první česká firma pro vývoj, výzkum a výrobu slaboproudých elektrických přístrojů. Dnes se musíme v úctě sklonit před prozíravým odborným odhadem směru budoucího vývoje v tomto oboru a opravdu rychlým přijetím koncepce struktury státní firmy zaměřené do, v tehdejší době, mladého oboru. Veřejné rozhlasové, přesněji „radiofonní“ vysílání tehdy ještě neexistovalo a výrobní náplň vyplývá ze znění úplného názvu: „TELEGRAFIA, ČESKOSLOVENSKÁ TOVÁRNA NA TELEFONY A TELEGRAFY A.S.“ Ze sociálního pohledu je zajímavé, že většinový podíl akcií vlastnil stát, pramen (1) uvádí 51%, pramen (2) uvádí 60%, a zbytek akcií měly vlastnit firmy a soukromé osoby. Byla snaha, aby nestátní akcie přešly do rukou zaměstnanců, k čemuž byl vytvořen akciový zaměstnanecký fond jenž měl za úkol akcie skupovat od nefiremních vlastníků pro zaměstnance Telegrafie. Tak se zaměstnanci stávali podílníky na zisku vlastní firmy. Základní kapitál činil 5 tisíc akcií po 200 Kč, celková hodnota 1 milion korun.

Telegrafia byla řízena správní radou. Firma začínala ve výrobních prostorách se nacházejících se v Roztokách u Prahy v pronajatém objektu o ploše pouhých asi 600m², kde bylo zaměstnáno devět pracovníků plus jedna uklízečka.

Zhruba ve stejné době vznikla ve Velešíně u Českých Budějovic společnost „Jevan a v Jablonném nad Orlicí firma „Automat“. Již v lednu 1920 došlo ke sloučení vše tří společností a dále firma fungovala pod jménem Telegrafia. Vzápětí došlo k přestěhování výroby z Roztok u Prahy do Jablonného. Rychle se zvětšovaly nároky na další výrobní prostory na pokrytí zvyšující se poptávky po telefonních a telegrafních přístrojích. Podařilo se zakoupit rozestavěnou továrnu na výrobu obuvi firmy Zeisl. Koncem roku 1922 zde pracovalo 323 zaměstnanců.

Důležitou událostí se stalo v roce 1924 zakoupení firmy Telektra v Olomouci Hodolanech. Ke cti správní rady slouží skutečnost, že v Telektrě zůstal zachován původní výrobní sortiment a to dokonce pod značkou Telektra. Výrobky Telegrafie byly značeny před číselným označením písmenem T, výrobky Telektry byly značeny před číselným označením písmenem R. Řízení výroby ale bylo v Pardubicích. Ve třicátých letech postihla celosvětová hospodářská krize také Telegrafii. V roce 1933 byla zrušena olomoucká Telektra, omezená výroba probíhala pouze v Pardubicích, řada dělníků musela být propuštěna. Po vypuknutí 2. světové války byla téměř celá výrobní kapacita

donucena pracovat pro válečné účely. Výrazně byly dokonce rozšířeny výrobní prostory a noví zaměstnanci byli soustředěni ve dvou pracovních táborech. Továrna byla technologicky značně zdokonalena a dodávala elektronické výrobky pro vojenské válečné účely řadě německých firem.

Po skončení války se Telegrafia dále věnovala vojenské výrobě, ale část výrobních kapacit se navrátila k výrobě rozhlasových přijímačů.

V roce 1946 je firma znárodněna a stává se součástí národního podniku TESLA.

HISTORIE VÝROBY FIRMY

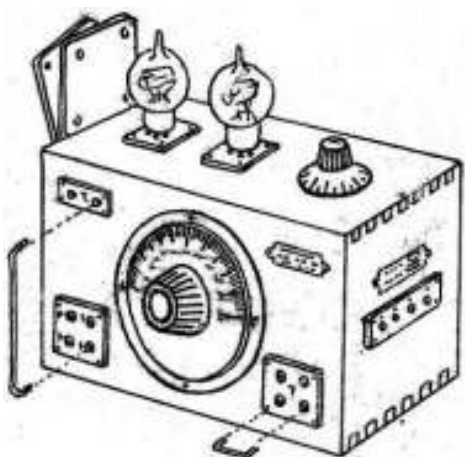
Smysl založení firmy ve zmíněném roce 1919 byl ve vytvoření soběstačnosti Československa na pokrytí potřeby komunikačních prostředků, což tehdy byly telegrafy a telefony včetně spojovacích ústředen. Výstižně je výrobní náplň Telegrafie definována v živnostenském listu vydaném 14. března 1924: „...*přístroje pro slabé proudy, přístroje telegrafní, telefonní, železničních signálů, jednotlivých součástí těchto přístrojů, zřízení ústředen telegrafních a telefonních, jejich rekonstrukce, výroba českých samostatných typů a obchod vlastními i cizími takovými výrobky*“.

Telegrafia měla akciovou účast ve společnostech Radioslavia a Radiojournal. Společně uspořádaly první veřejnou prezentaci radiofonní techniky dne 11. prosince 1922 na přednášce konané v Praze na Žofíně, pod názvem „Zázraky radiotelegrafie a radiotelefonie“. Pravděpodobně zde byly předváděny francouzské přijímače SFR „Radiola“ s rámovou anténou a bateriovým napájením.

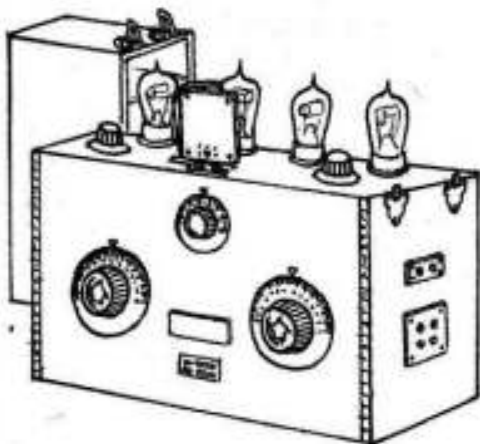

Obrázek 1 - PŘIJÍMAČ RADIOLA 4

Rok 1924 byl obdobím značných změn v organizaci výroby. Rozjela se výroba dvou typů krystalových přijímačů, čtyřlampového, pětílampového a dokonce velkého osmilampového superhetu. Ve stejné době došlo k velkému nárůstu objednávek telefonních ústředěn. Proto Telegrafia, jak již bylo uvedeno, zakoupila olomouckou Telektru ve které zůstala zachována výroba původních přijímačů a produkce byla rozšířena o přijímače z Telegrafie. Přístroje vyvinuté ve firmě Telektra byly od té doby označovány před původním číselným znakem písmenem „R“, přístroje původem z Telegrafie byly označovány „T“.

Obrázek 2 Telegrafia 446000

Obrázek 3 Telegrafia 446001

V roce 1933 zachvátila Evropu hospodářská krize a jen silné firmy ji dokázaly překonat. Mezi ně patřila i Telegrafia. Z dobových materiálů vyplývá, že výroba rozhlasových přijímačů nebyla ekonomicky výhodná a firma tudíž musela přežít jen díky státním zakázkám na telekomunikační technologii. V této době zakoupila Telegrafia licenci od firmy Schaub na přijímač, který uvedla na trh pod jménem „Bali“. Odbytem se zabývala firma Steiner, které byly přijímače

dodávány bez lamp. Osazení lampami si prováděla firma Steiner sama. O nepochopitelně nevýhodné smlouvě s firmou Steiner svědčí následující ekonomický přehled výroby „Bali“:

výrobní náklady Telegrafie	425,- Kč
prodáno firmě Steiner bez lamp	410,- Kč (ztráta 15,- Kč)
firmou Steiner dodány lampy	180,- Kč
velkoobchodní cena	780,- Kč
maloobchodní cena	1250,- Kč
zisk firmy Steiner	190,- Kč/ks
zisk maloprodejce	470,- Kč/ks

Další nemalé investice při výrobě ostatních přijímačů musela firma vydat za licenční poplatky firmám Philips a Telefunken zastupovaným pražským advokátem JUDr Ivanem Krešlem. Smluvně byla zavázána vyrobit maximálně 4500 kusů jednoho typu.

Licenční poplatky byly stanoveny takto:

jednolampovka	18,- Kč
třílampovka	76,- Kč
pětílampovka	144,- Kč
devítílampovka (asi se nevyroběla)	324,- Kč
nejmenší poplatek z ceny jednoho rádia	7,5%
sleva jednookruhových přijímačů do tří lamp	-20%

Osazení bylo dovoleno pouze lampami Philips a Telefunken.

Ve třicátých letech minulého století během hospodářské krize otřásl výrobními firmami tuhý konkurenční boj. Poněkud poruchovější přijímače byly jen těžko prodejné, zůstávaly ležet na skladě a bylo je nutno slevovat. Takový osud potkal například přijímač Java Super, který z ceny 2190,- Kč spadl na pouhých 900,- Kč. To k nelibosti licenčních firem, které takto přicházely o nemalé příjmy z licenčních poplatků. Spor skončil u soudu, který Telegrafia prohrála a firmě Schaub dlužnou částku zaplatila. Prameny bohužel neuvádějí o jakou sumu se jednalo. Samozřejmě byly vyvinuty také vlastní typy a současně byly vyráběny i přijímače pro firmu Lorenz.

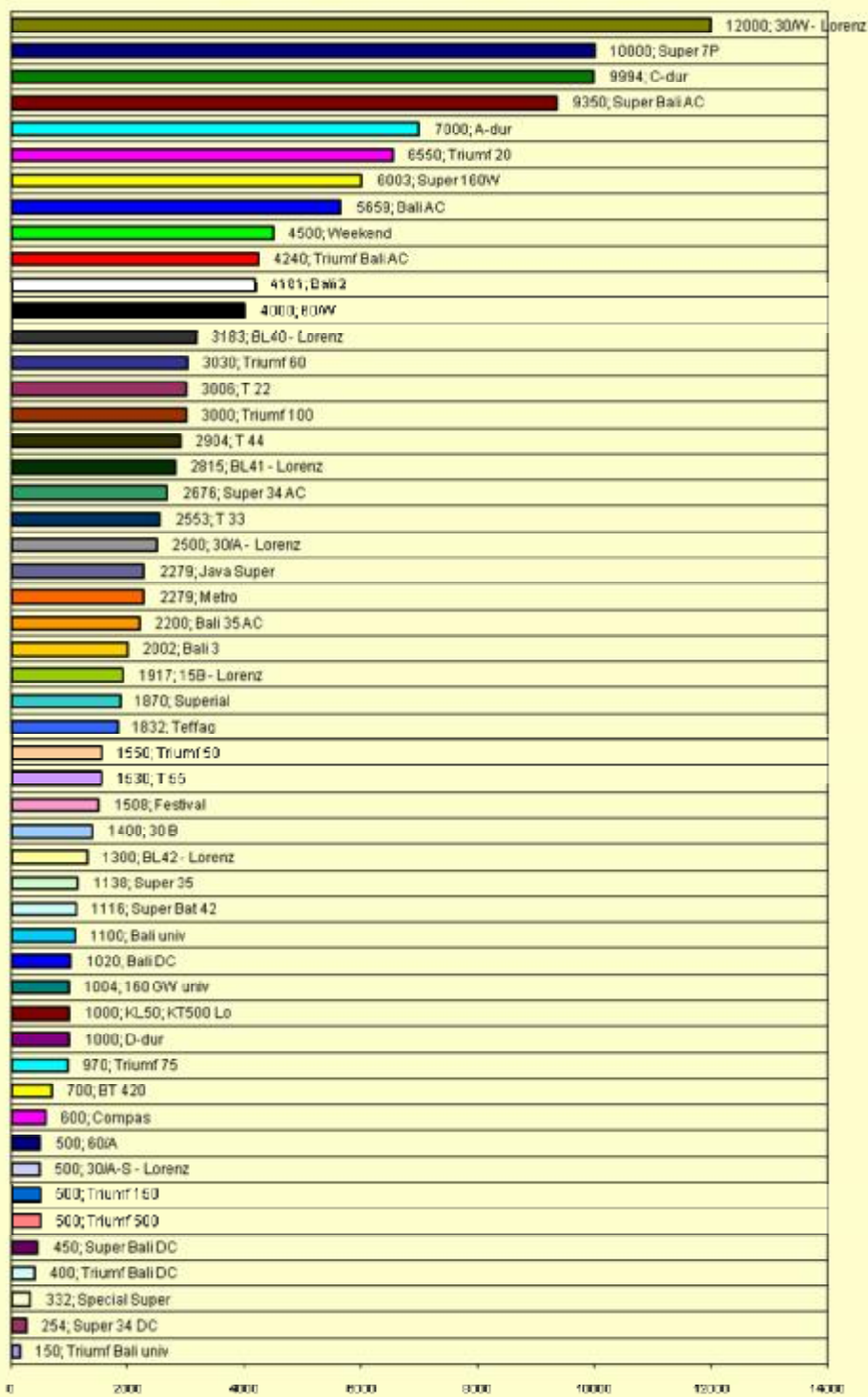
V období 2. světové války je výrobní kapacita plně orientována na válečnou výrobu a produkce rozhlasových přijímačů končí v roce 1943 typem Super 7P. Vývojové oddělení potají vyvinulo přijímač, který se díky tomu začal hned po skončení války vyrábět. Jednalo se o známý „LIBERÁTOR“ C420. A to byl poslední přijímač české firmy Telegrafia.

1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
BALI ~ (5659 ks) 09.1933 - 04.1934	COMPAS (800 ks) listopad 35	TRIUMF BALI ~ (4240 ks) 07.-12.1936	TRIUMF 20 (6550 ks) 06.-12.1937				A-dur (7000 ks) 08.1940 - 06.1941			KL 50 KT 500 (1000 ks) 1943
BALI ± (1020) 10.1933 - 04.1934	Special Super (332 ks) 02. - 12.1935	TRIUMF 50 (1550 ks) 11.1936 - 01.1937			BALI 2 (4181 ks) 06.1938 - 04.1940			BL 42 (1300 ks) 12.1941 - 01.1942		
	BALI 35 ~ (2200 ks) 03. - 06.1934	SUPERIAL (1870 ks) 08.-10.1935	TRIUMF BALI ± (400 ks) 11.-12.1936	TRIUMF 60 (3030 ks) 08.-12.1938	BALI 3 (2002 ks) 06.1938 - 01.1939	FESTIVAL (1508 ks) 10.1928 - 06.1939	BL 40 (3183 ks) 05.-11.1940	BL 41 (2815 ks) 03. - 06.1941	BT 420 (700 ks) únor 42	Lo 30/A-S (500 ks) 1943
	BALI 35 ± (200 ks) květen 34		TRIUMF 75 (970 ks) 11.1936 - 01.1937		METRO (2279 ks) 08.1938 - 06.1939		C-dur (9994 ks) 06.1940 - 04.1941		SUPER 160W (6003 ks) 03.-11.1943	SUPER 7P (10000 ks) 1943
	JAVA SUPER (2279 ks) 12.1934 - 04.1935		TRIUMF BALI univ (150 ks) září 36	TRIUMF 100 (3000 ks) 09.-12.1937			D-dur (1000 ks) 11.1940 - 06.1941			SUPER BAT 42 (1116 ks) 1943
SUPER 34 ~ (2676 ks) 11.1933 - 10.1934	WEEKEND (4500 ks) 03.-06.1935		TRIUMF 150 (500 ks) 11.1936 - 01.1937			T 22 (3006 ks) 08.1939 - 03.1940		Lo 15B (1917 ks) 1941 - 1942		
	SUPER 34 ± (254 ks) 03.-04.1934			TRIUMF 500 (500 ks) 09.-12.1937		T 33 (2553 ks) 08.1939 - 04.1940		Lo 30/A (2500 ks) 1941 - 1942		Te 60/A (500 ks) 1943
	SUPER 35 (1138 ks) 11.1934 - 04.1935					T 44 (2904 ks) 08.1939 - 03.1940		Lo 30/W (12000 ks) 1941 - 1942		
	SUPER BALI ~ (9350 ks) 09.1934 - 04.1935					T55 (1530 ks) 09.1939 - 03.1940		Te 30B (1400 ks) 1941 - 1942		
	SUPER BALI ± (450 ks) 12.1934 - 04.1935							Te 60/W (4000 ks) 1941 - 1942		
	BALI univ (1100 ks) 08.-10.1934								TEFFAG (1832 ks) 09.-12.1942	
									160 GW univ (1004 ks) 11.-12.1942	

LEGENDA	
	TELEGRAFIA
	licence SCHAU B
	výroba pro LORENZ
	konstrukce LORENZ
	konstrukce ZERDIK

1933 - MAPA VÝROBY ROZHLASOVÝCH PŘIJÍMAČŮ FIRMY TELEGRAFIA 1933 -1943

PŘEHLED POČTU VYROBENÝCH TYPŮ TELEGRAFIA

- Literatura:
- 1) Josef Čejka: „Historické rozhlasové přijímače“ – neveřejný sborník přednášek ze semináře konaného dne 17. března 1987 v Technickém muzeu v Brně – příspěvek Ivana Marka
  - 2) Viktor Křížek: „Když rádio bylo mladé“
  - 3) Český rozhlas: kniha „Od mikrofonu k posluchačům“

Zdeněk Vaníček